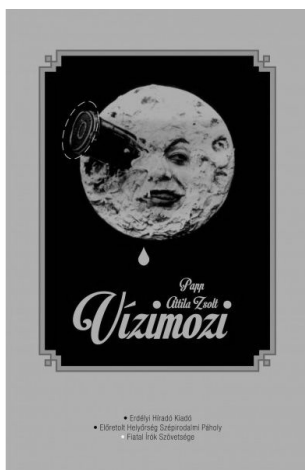

BALÁZS IMRE JÓZSEF

El innen, de ugyanoda

PAPP ATTILA ZSOLT: VÍZIMOZI

Erdélyi Híradó – FISZ
Kolozsvár–Budapest, 2014
92 oldal

”

Papp Attila Zsolt harmadik verseskönyve távolodási gyakorlat, amely furcsa gravitációnak engedelmeskedik. Aki távolodik ezekben a versekben, mindig vissza is tér, akár fölfelé, akár lefelé, akár befelé, akár egyszerűen *el* a távolodás irányára.

A könyv alapötletéről általában azt meséli a szerző interjúkban, könyvbemutatókon, hogy eredetileg tudományos-fantasztikus verseket tervezett írni – egy egész kötetnyit. És valóban ennek az ötletnek a közeléből startolunk a *Holdpolgár* című nyitóciklusban. Emigráció a földről, berendezkedés a Holdon, ahol az utcák és terek sci-fi szerzők nevét viselik, Bradburytól Stanislaw Lemig és a beskatulyázhatatlan Italo Calvinóig. Ahogy előrehaladunk a könyvben, egyre világosabb azonban, hogy itt nem a tudományos-fantasztikus beszéd a tét, hanem inkább a fantasztkumról való beszéd – amely egy áttétellel visszavezet az ismerősbe. A nyelv, amelyen Papp Attila Zsolt versei megszólalnak, lényegileg nem változott az előző két verseskötet óta (*A Dél kísértése*, 2002; *Fogadó a senkiföldjén*, 2008) – szabályos lejtésű, rímes verssorok ezek, amelyek alighanem Orbán János Dénes korai verseskötetei óta váltak nehezen megkerülhető etalonná a pályájuk elején tartó erdélyi költők számára. Részben maga a nyelv metaforizálja itt a fantasztkum és a távolság kérdéskörét, inkább az illeszkedés, mint a törés jellemzi tehát akár Ady vagy Kosztolányi vízióihoz, lázálomszerű szövegeihez képest is. A kötetben felbukkanó úrhajók és *alienek* a versnyelv révén válnak folytonossá korábbi évtizedek magyar költészetével, és a kötet ahhoz hasonlóan veszi birtokba és lakja be a mozgóképek, populáris regények világát, ahogy már Babitsék, Karinthyék is elkalandoztak erre, inspirációt keresve.

Ha követjük a könyv metaforahálózatát, újra és újra ugyanahhoz a csomóponthoz érkezünk vissza, és ezt jelölhetjük meg a kötet igazi tétjeként: az önmagunkra való rálátás igénye jelenik meg mindannyiszor a versekben, és a felisme-

rés, hogy ezért meg kell dolgozni. Ki kell lépni az ismerősből, kockára kell tenni azt, amit eddig elértünk, hogy eredeti értékén kaphassuk vissza. Ezt a távolodás/visszatérés játszmat persze más és más hangnemekben játssza újra Papp Attila Zsolt, a megidézett helyszínnek és műfajok kellőképpen változatosak ahhoz, hogy gondolatkísérletként is, és ne csupán lírai hangulatként legyen izgalmas a felvetés.

Négy ciklusa van a kötetnek, az első a Holdba, a bolygók közé vezet, itt fogalmazódik meg először tisztán az igény: „Úgy látni, ahogy legelőször: / mindennapokra jó gyakorlat. // Idegen vagy – sohase tudnék / ennél szebbet gondolni rólad.” (*A világ végén*) Jól látszik, hogy az otthonosságban való megnyugvás, az otthonosság problémátlan újrafelismerése lehetne az az akna, amelyre ráfuthatnának ezek a versek, de ennél rétegzettebb a kötet világa. Paradoxonok közelében keresgél, és nem totális kisajátításokban gondolkodik, hanem megelégszik az összetartozás lazább, kötetlenebb tapasztalataival.

A második ciklus a víz alá, egy vízárosba telepíti azt az idegenséget, amelyet az első a Holdba. Fontos, hogy itt a nyitóvers egy némafilm forgatását idézi meg. A víz alatti világhoz nehéz a nyelv révén közel férközni: a halként való létezés és a némafilmben történő kommunikáció hoz itt létre izgalmas szinonímiát. „A tengerég alatt” – mondja az egyik vers leleményes sűrűtménye, és ez az összevonás is érzékelteti, milyen technikákkal végzi el *A vízi ember a fent, a mély, a túl* képzeteinek egymásba illesztését. Térben, időben egyaránt kilendül itt mindaz, amire a víz vonatkozhat: Atlantisz és túlélő mutánsai, vagy a távoli partok között járó, otthonokat kereső és teremtő tengerészek egyforma természetességgel bukkannak fel a lapokon.

A paradox megközelítés akkor válik evidenciává, amikor a harmadik ciklus (*A belső óriás*) ugyanazt az idegenséget és ismeretlenséget, amely a Holdra vagy a vízi világra volt jellemző, a belső végtelenbe is kivetíti. Vannak itt fejlakók, akik az álmok albérlői is egyben. Vannak vágyak, amelyek egy tiszta arcra irányulnak, alighanem hiábavaló módon (*Novemberrém*). És vannak végtelenített, labirintusszerű belső terek, amelyekből szinte nem is tűnik szükségesnek a kilépés (*A December-lak*). Itt látszik az is, hogy a Holdba, víz alá, tengereken túlra való vágyakozás mennyire analóg az önmagunkban történő tévelygéssel: hogy nem üres nosztalgjáról van szó, hanem valóban a rálátás igényéről.

Ezek után nem meglepő, hogy az utolsó ciklus, *Az ismerős táj* versei semmivel sem kezelik problémátlanabban az ismerősséget, mint az előzőek. Ha sci-fi versektől indultunk, akkor itt további analógiákkal – krimiversekkel, thrillerversekkel, *Casablanca*-újraírásokkal – bővül a paletta. „Legkönnyebb eltévedni / az ismerős tájban.” – szól a tételmondat, és ez óvatosságra inti a beszélőt. A kötet végkicsengését meghatározó háború-versek a mások háborúiról, az „elszalasztott”, meg nem élt háborúkról szólnak. Mindig van, volna tehát olyan történet, ahová átlépve másképpen látszana saját világunk. És ahonnan visszatérve újra eltévedhetnénk belső labirintusainkban.